

Hjørdis Birgitte Ellefsen, Vanja Lundgren Sørli og Marit Egge (red.)

BOGANMELDELSE

Kunnskap for et tryggere samfunn?

Norsk politiutdanning 1920-2020

Cappelen Damm Akademisk, 2021, ISBN 978-82-02-70400-1, 642 sider.

Den norske politiuddannelse har igennem efterhånden mange år været standard-sættende for politiuddannelser i hele Norden. Det skyldes ikke mindst, at Norge på lange stræk har været både de første og de mest ambitiøse, når det kommer til opbygning af et videns- og forskningsbaseret vidensmiljø ved Politihøgskolen. Set fra Danmark, er der derfor noget glædeligt, næsten livsbekræftende, ved at læse *Kunnskap for et tryggere samfunn?*, som i bogform giver en samlet fremstilling af den norske politiuddannelse nu hundredårige historie. Livsbekræftende, fordi bogen viser, hvor godt og flot politiskole-ting kan blive, men også, fordi den viser, at mange af de samme diskussioner og stridigheder, der er velkendte fra andre lande, også har gjort sig gældende i Norge. Selvom man kan tale om en norsk exceptionalisme inden for politiuddannelse, så er landskabet, aktørerne, kampene stadig genkendelige også uden for Norge.

Det er en flot bog. Det gælder i udstyr, layout og trykkekvalitet. Men først og fremmest gælder det i historisk grundighed og akademisk ambitionsniveau. Det er også en stor, næsten monumental bog: 642 tekstrige sider. Men også stor i den forstand, at den er meget grundig og vidner om et omfattende arbejde med politiuddannelsens historie. Den har af samme grund mange detaljer med; måske endda for mange – i hvert fald kan man som ikke-norsk læser godt føle, at bogen til tider fortaber sig lidt i dagligdagens skærmydsler og til gengæld mangler mere principielle og overbliksskabende diskussioner. Men mere om det senere.

I indledningen kridter redaktørerne banen af og opregner fire påstande, som kendetegner politiuddannelsens samfundsrolle (s. 16-20). Påstandene vedrører fundamentale spørgsmål, der løber gennem bogen som sin helhed, men som samtidig har forskellig vægt i hver af de efterfølgende dele af bogen. Den første påstand vedrører politiuddannelsens rolle som »dørvogter«, der ud fra vekslende forestillinger om, hvem der er kompetent og værdig nok til at blive politi, giver bestemte mennesker adgang til politiuddannelsen og derved som jobbet (og samfundsfunctionen) som politiperson, men samtidig nægter adgang til andre. Den anden påstand vedrører omvendt uddannelsens funktion som døråbner, som giver nye grupper – alle sociale lag, kvinder, etniske minoriteter – adgang til politiuddannelsen for at gøre politiet mere repræsentativt og styrke dets demokratiske legitimitet.

BOGANMELDELSE

Disse problemstillinger adresseres særligt i Del 2, der behandler de politiske stridigheder om politiets rekruttering (kapitel 7 af Vanja Lundgren Sørli), politieleverne eller -studerendes historie fra »armesterke bondesønner« til bachelorstuderende (kapitel 8 af Celine Pedersen og Marie-Louise Damen), kvindernes indtog på politiuddannelsen (kapitel 9 af Christin Thea Wathne) og slutter af med Per Ole Johansens casestudie af aspiranten Ragnvalds møde med politiuddannelsen under nazitiden (kapitel 10) samt Bjørn Barlands tankevækkende kapitel 11 om politikroppen igennem hundrede år, herunder kroppens særlige betydning som arbejdsredskab for politiet – et emne, der knytter an til diskussionen af uddannelsens rolle som dørvogter, i og med at funktionsnedsatte er en gruppe, som fortsat nægtes adgang til politiet.

Inden da har Hjørdis Birgitte Ellefsen gennem fem kapitel i bogens del 1 skitseret sammenhængen mellem politiuddannelsen og norsk politisk historie i de sidste hundrede år, suppleret af et kapitel ved Øystein Hetland om politiuddannelsen under anden verdenskrig. Det bærende tema i denne del er sammenhængen mellem politiets uddannelse og kampene om, for og imod demokratiet. Grundlæggelsen og udviklingen af politiuddannelsen indskrives sig således i en bredere samfundskontekst, hvor politiet spiller en rolle i arbejdskonflikter, og hvor det fremvoksende demokrati fører til politiske stridigheder i særligt mellemkrigsårene. Det er fx på denne baggrund, at vi må forstå, at politiskolen og dens lærere i mellemkrigstiden trak i retning af en mere militariseret politirole med større fokus på hård magtanvendelse, hvilket igen peger frem mod norsk politis problematiske rolle under anden verdenskrig, som den blev oplevet af politiaspirant Ragnvald. Spørgsmålet om demokrati stod også centralt i årene efter anden verdenskrig med oprettelsen af velfærdsstaten med tilhørende teknokratisk kooperativisme, der også gjorde sig gældende i politiet. Og igen er demokratiet det centrale spørgsmål i de magtkritiske årtier fra midten af 60'erne til midten af 80'erne med tilhørende krav om en ændret politirole og et bredere og mere repræsentativt politi – hvad der igen danner baggrund for især Wathnes kapitel om kvinders (manglende) rolle på politiuddannelse. Derimod spiller spørgsmålet om demokrati ikke den store rolle i det afsluttende kapitel 6 i del 1 om politiskolens udvikling fra etatsskole til høgskole. I stedet fokuserer kapitlet på det andet dominerende drama i bogen, nemlig akademiseringen af politiuddannelsen med tilhørende stridigheder om politifaget som videnskab og/eller håndværk.

I forlængelse af det sidste punkt handler den tredje påstand i indledningen om politiuddannelsens funktion som garant for, at de politiuddannede har de nødvendige kompetencer. Det er et spørgsmål, der står særligt centralt i bogens tredje del om de forskellige fag på politiuddannelsen gennem tiderne. Delen indledes med kapitel 12 (af Ivar Husby) om uddannelse i efterforskning. Netop efterforskning har været betydningsfuld i politifagets udvikling og udgjort en vigtig slagmark i kampen, om politifaget primært var erfarings- eller vidensbaseret – eller måske endda forudsatte et medfødt talent. Samtidig er spørgsmålet, om efterforskning er en specialuddannelse, og om, hvad

BOGANMELDELSE

sammenhængen (eller ikke er) mellem efterforskning og ordenspoliti, centralt for såvel politiets organisering som for politirollen. I kapitel 13 gennemgår Steinar Fredriksen juraundervisningens historie med særligt henblik på forskellen mellem fagets rolle på politiuddannelsen og på universitetet. Celine Pedersen følger de operative fags udvikling i kapitel 14, hvor en central bekymring gennem tiden har været, om videns- og forskningsbaseret kunne svække politiets operative parathed, men hvor konklusion snarere er, at det højere akademiske niveau har styrket den. Kapitel 15 ved Jon Strype og Joshua Phelps behandler psykologifagets udvikling, mens Marit Egge i kapitel 16 har fokus på de samfundsfaglige elementer med særligt henblik på politiets legitimitet og idealet om en samtykkende offentlighed – en vinkel, der igen griber tilbage til spørgsmålet om demokrati.

Idealet om en samtykkende offentlighed leder os til den fjerde påstand, nemlig politiuddannelsens funktion som præmisleverandør for politiets rolleforståelse. Det gælder i særlig grad politiets forhold til samfundet, herunder om det skal være et militært korps med fokus på magtanvendelse eller snarere en civil myndighed, der primært baserer sig på befolkningens samtykke. Disse spørgsmål står centralt i bogens del 4 om udviklingen i kundskabs- og lærings synet gennem uddannelsens historie. I kapitel 17 analyserer Tina Luther Handegård og Charlotte Ryen Berg, hvordan kundskabssynet har udviklet sig i løbet af politiuddannelsens historie fra det oprindelige fokus på juridisk viden og dannelse over erfaringslære og gradvis indoptagelse af samfundsvidenskabelige discipliner og frem til det tværfaglige og videnskabeligt funderede kundskabssyn, der er fremherskende på bacheloruddannelsen i dag. Samtidig påpeger de på baggrund af anden tidligere forskning, at der tit er forskellige forståelser af kundskabsbegrebet i forskellige dele af politiet, og at fx det operative politi ofte tolker begrebet mere snævert end ledelseslag. Kjersti Eckblad stiller i kapitel 18 skarpt på den polititaktiske træning på »lejrkurser« og viser, at denne praktiske træning har ændret sig forholdsvis lidt i sammenligning med de øvrige dele af politiuddannelsen, og at den gennemgående har været baseret på mesterlære snarere end på mere skoleagtige eller akademiske læringsmåder. I et mere eksternt perspektiv diskuterer Vidar Halvorsen i kapitel 19 politiforskningens rolle i professionaliseringen af politiuddannelsen. Han viser, hvordan politiforskning udkrystalliseres som selvstændigt forskningsfelt, og hvordan dette relaterer sig til den mere overordnede udvikling i norsk samfundsvidenskab i tiden siden anden verdenskrig. Kapitel 20 runder del 4 af med en samtidshistorisk analyse af politiets lederuddannelser ved Brita Bjørkelo og Emma Villman. Hele bogen afsluttes med en del 5, der er markant kortere end de øvrige og kun indeholder et enkelt kapitel ved Jan Messel, som kaster et komparativt perspektiv på politiuddannelsens historie i forhold til udviklingen inden for særligt de øvrige velfærdsstatslige professioner.

Som det fremgår, er det en stor bog ikke kun i antal sider, men også i antal behandlede emner. Måske den også er for stor. Der er en del gentagelser eller i det mindste stof, emner og episoder, der behandles flere gange, fordi de

BOGANMELDELSE

spiller en rolle i flere af de forskellige delhistorier. For mange læsere vil dette være et mindre problem i praksis, da de formodentlig vil udvælge enkelte kapitler, der har særlig interesse, snarere end at læse bogen fra side 1 og frem. Men betragtet som samlet fremstilling ville bogen have haft godt af en lidt strammere redigering.

Måske det på denne baggrund kan forekomme lidt selvmodsigende at pege på en række emner, som ikke rigtigt behandles, eller som kunne være tillagt større vægt. Men det ville, tror jeg, have styrket mange af analyserne, hvis man i højere grad havde inddraget et sammenlignende eller komparativt perspektiv. Det sker i Messels afsluttende kapitel, der netop derved åbner for nye vinkler på politiuddannelsen. Men det har næsten karakter af en eftertanke i bogens sidste kapitel og udelukkende som en intern norsk sammenligning med andre velfærdsprofessioner. Internationale sammenligninger er derimod stort set fraværende fra bogen, der fortæller en ren norsk historie. Det er der givetvis nogle strukturelle grunde til, da politi ofte forstås og organiseres ud fra et nationalstatsligt perspektiv. Men det giver også nogle analytiske svagheder, ganske som der kan ligge en blindhed i ikke at udfordre denne antagelse om, at politi er et rent nationalt anliggende.

En sammenligning med andre lande kunne fx have styrket analysen af, hvorfor udviklingen i Norge har været, som den har været. Norsk politiuddannelse er som nævnt en *outlier*. Men også mere generelt er Norge speciel, fordi forholdet mellem politi og samfundsforskning (tilsyneladende) er endt som en lykkelig historie: efter 70'erne og 80'ernes skarpe kritik af politiet og politiuddannelsen fra akademisk side lykkes det langt hen ad vejen at indoptage dette kritiske blik på måder, der styrker politiet og dets dialog med det omgivende samfund – i modsætning til de mere strindbergske dramaer, der har præget forholdet mellem politi og samfundsforskere i mange andre lande. Men fordi bogen ikke i højere grad inddrager internationale sammenligninger, kommer den pudsigt nok også til at overse det særlige og specifikke ved den norske udvikling. Flere steder nævnes det, at den norske politiuddannelse er noget særligt, og at Norge fx var det første land, der gjorde en treårige uddannelse på bachelorniveau til det obligatoriske udgangspunkt for en politikarriere – måske man endda kan ane, at dette er en kilde til (i øvrigt velbegrundet) stolthed og selvbevidsthed. Men det tematiseres aldrig direkte, hvordan det kan være, at Norge på denne måde har været mønsterbryder selv i sammenligning med de øvrige nordiske lande, hvor den politiske historie og den velfærdsstatslige kontekst ellers på andre måder er sammenlignelig. Er der særlige forhold i norsk politisk historie, der kan forklare dette? Eller er der nogle træk ved norsk til forskel fx dansk eller svensk forvaltningstradition, der kan forklare, at udviklingen inden for politiuddannelser har været så forskellig? Eller måske forskellene snarere skal forklares med, at magtforholdet mellem den juridisk og den pædagogisk elite er anderledes i Norge end i fx Danmark, givet at bogen flere steder fremhæver betydningen af netop denne kamp for den norske udvikling? Det kan også være, at norsk demokratisk

BOGANMELDELSE

tradition på nogle punkter er mindre statscentreret end fx dansk og derved udgør en markant anderledes ramme for politiuddannelsen. I hvert fald slog det mig under læsningen, hvor selvfølgelig det tilsyneladende er i en norsk kontekst at tale om *samfundets*, snarere end blot politietatens, ønsker og krav til politiuddannelsen.

Tilsvarende spiller internationalisering og globalisering ikke nogen rolle i bogen, hverken i form af norsk deltagelse i fx det europæiske politisamarbejde på uddannelsesområdet, eller i form af udbredelsen af ofte amerikanske politi-paradigmer med tilhørende vidensgrundlag, arbejdsmåder og teknologier som fx efterretningsbaseret politiarbejde, *broken windows policing* eller *community policing*, selvom særligt efterretningsbaseret politiarbejde må være centralt i en norsk kontekst i og med at denne arbejdsmåde er blevet gjort til overordnet politimodel for norsk politi. Ofte spiller netop uddannelse og politiforskning en nøglerolle i udbredelsen af disse paradigmer, og det havde været spændende med en analyse af Politihøgskolens og politiuddannelsens rolle som formidler af internationale politi-paradigmer i en norsk sammenhæng. Måske disse internationale udviklingstendenser endda har haft betydning for synet på politifagligheden, også i Norge?

Det er også en bog, der ikke kun handler om, men også langt hen ad vejen er skrevet af Politihøgskolen i den forstand, at de fleste af bidragyderne er eller har været tilknyttet skolen. Det er, om man vil, skolens egen mere eller mindre officielle historie. Med akademisk grundighed inddrager fremstillingen løbende kritiske spørgsmål, stemmer og perspektiver. Men grundlæggende er man som læser ikke i tvivl om, at udviklingen er gået i den rigtige retning, og at tingene er endt på helt fornuftig vis. Her kunne jeg som læser godt bruge lidt mere kritisk opmærksomhed på, at selv et venligt, veluddannet og civilt politi er statens måde at udøve tvingende magt på, og at der altid er nogen, der er i den modtagende ende, når politistuderende omsætter deres lærdom til praksis. Også dette veluddannede bachelorpoliti er en statslig governancestrategi, for nu at formulere mig i Foucault'ske termer.

Måske det også er Politihøgskolens selvforståelse, der er forklaringen på, at bogen behandler de sidste ca. 30 år som en samlet periode. Ud fra et rent uddannelsesperspektiv giver det mening at betragte denne periode under ét, fordi Politiskolen i 1992 blev til Politihøgskolen, samtidig med at den tidligere toårige etatsuddannelse blev erstattet af en treårig høgskoleuddannelse. Men de sidste to-tre årtier har politihistorisk været meget begivenhedsrige, og også norsk politi er blevet markant påvirket af nye offentlige styringsparadigmer, ny teknologi samt – mere end noget andet – terrortruslen. Det nævnes rundt omkring, at der har fundet en beredskabsfaglig vending sted. Men jeg savner en mere klar analyse af, hvordan denne vending har spillet sammen med videnskabeliggørelse og øget akademisering, specielt givet, at den tilsvarende vending i Danmark har ført til et dårligere og kortere uddannet politi ud fra den mere eller mindre udtalte præmis, at man ikke behøver at have en bachelorgrad for at stå vagt. Også samspillet mellem den beredskabsfaglige

vending og et kriminalitetsbillede præget af globalisering og digitalisering kunne have været spændende at få belyst. **BOGANMELDELSE**

Man kunne sikkert fortsætte listen med yderligere desiderata. Men der er noget både unfair og misforstået ved som anmelder at brokke sig over en bog, der kunne have været, snarere end at glædes over den, der faktisk er. Lad mig derfor i stedet slutte med en eftertanke, som bogen inspirerede mig til, og som jeg måske kan formulere som en udfordring til mine norske kollegaer, nemlig hvordan bogens to hovedtemaer om demokrati og akademisering spiller sammen. I bogen spiller temaet om demokrati hovedrollen i særligt det tyvende århundrede, mens akademisering bliver tiltagende vigtig henimod århundredes slutning og særligt i de sidste 30 år. Men der er en tæt sammenhæng mellem de to temaer, og klichéen om, at viden er magt, er mere sand i politiets tilfælde end på noget andet område. Idealet om et professionaliseret og vidensbaseret politi kan hurtigt få klang af et teknokrati, hvor akademiske eksperter fastlægger politiets metoder og arbejdsopgaver. Det gælder særligt, fordi bogen ikke skelner tilstrækkeligt omhyggeligt mellem forskellige kundskabsbegreber, og i hvert fald nogen steder bruges det norske »kunnskap« som gengivelse af Lawrence Shermans begreb om *evidence-based policing*. Men det sidste er i mine øjne et både fagligt utilstrækkeligt og demokratisk fattigt billede af politiets vidensgrundlag, og jeg savner et klarere billede af dette grundlag, der ikke hviler på hverken dekontekstualiseret »evidens« eller systematiserede »efterretninger«, men derimod på en kritisk og demokratisk dialog med borgerne. Det er en skam, for på en god dag, er det netop noget af det, norsk politi kan. Og hvis jeg skal slutte denne historisk orienterede anmeldelse med et håb til fremtiden, så er det, at norsk politi holder fast i sin exceptionalisme på netop dette punkt. Men det kræver – og her kommer min udfordring – at Politihøgskolen ikke stiller sig tilfreds med angelsaksiske præfabrikata, men formår at udvikle et kundskabsbegreb, der samtidig er et begreb om et stærkt og folkeligt forankret demokrati.

Tillykke til Politihøgskolen med de 100 år, og tillykke til Norge med det, der formodentlig og på trods af alderen er den bedste politiuddannelse i verden!

Adam Diderichsen, Postdoc, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet. Syddansk Universitet (SDU)